

§ 248 Lausunto hallituksen esitysluonnoksesta maakuntalaiksi, soten järjestämislaiksi ja lakimuutoksiin

Jakelu	Sosiaali- ja terveysministeriö, kirjaamo, PL 33, 00023 Valtioneuvosto kirjaamo@stm.fi Valtiovarainministeriö, kirjaamo, PL 28, 00023 Valtioneuvosto
Lähetyspäivä	9.11.2016
Lisätieto	Viite STM068:00/2015

Vastaanottajat

Tarkastamattomasta pöytäkirjasta kirjoitetun otteen virallisesti oikeaksi todistaa:

Sotkamossa 9.11.2016

Pöytäkirjanpitäjä

Paula Halonen

§ 248

Lausunto hallituksen esitysluonnoksesta maakuntalaiksi, soten järjestämislaiksi ja lakimuutoksiin

KHALL
Kunnanjohtaja

Valtiovarainministeriö ja Sosiaali- ja terveysministeriö pyytävät lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi maakuntauudistukseksi sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisuudistukseksi sekä niihin liittyviksi laeiksi. Lausunnot tulee toimittaa viimeistään 9.11.2016.

Lausuntopyynnön kohteena olevalla hallituksen esityksellä on tarkoitus muunmuassa perustaa uudet maakunnat sekä säätää maakuntien hallinnosta ja taloudesta, siirtää järjestämisvastuu sosiaali- ja terveyspalveluista kunnilta maakunnille, säätää maakuntien saamasta rahoituksesta, rahoituksen keräämisen veroperusteista, uudistuksen voimaanpanosta, henkilöstön asemasta sekä omaisuusjärjestelyistä. Lisäksi tarkoitus on kuntiin jäljelle jäävien peruspalvelujen osalta säätää uusi kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmä. Muiden kuin sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien siirrosta maakunnille sekä rahoituksesta valmistellaan erillinen hallituksen esitys.

Lausuntopyynnön materiaalit löytyvät Internet-osoitteesta:
<http://alueuudistus.fi/hallituksen-esitysluonnos-31-8-2016>

Luonnos lausunnosta erillisliitteenä.

Kunnanjohtaja
Ehdotus

Sotkamon kunnanhallitus antaa valtiovarainministeriölle ja sosiaali- ja terveysministeriölle liitteen mukaisen lausunnon luonnoksesta hallituksen esitykseksi maakuntauudistukseksi sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisuudistukseksi sekä niihin liittyviksi laeiksi.

Kunnanhallitus
Päätös

Käydyn keskustelun jälkeen kunnanhallitus hyväksyi yksimielisesti kunnanjohtajan ehdotuksen.

Pöytäkirjantarkastajat:

Otteet

Valtionvarainministeriö, kirjaamo, PL 28, 00023 Valtioneuvosto
Sosiaali- ja terveysministeriö, kirjaamo, PL 33, 00023 Valtioneuvosto
Kunnanjohtaja Mika Kilpeläinen

LIITTEET

Lausunto valtionvarainministeriölle ja sosiaali- ja terveys-
ministeriölle 8.11.2016

Pöytäkirjantarkastajat:

VM:lle ja STM:lle annettava lausunto hallituksen esitysluonnoksesta maakuntalaiksi, soten järjestämislainsäädännön sekä niihin liittyviin lakimuutoksiin.

TAUSTATIEDOT

Vastaaajatahon virallinen nimi: Sotkamon kunta

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi: Mika Kilpeläinen

Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot: mika.kilpelainen@sotkamo.fi
os. Markkinatie 1 88600 Sotkamo

Lausuntopyynnön käsittelypäivämäärä toimituksessa: 8.11.2016

Toimielimen nimi: Sotkamon kunnanhallitus

Onko vastaaja*

X kunta

sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä tai yhteistoiminta-alue
maakunnan liitto

muu kuntayhtymä tai kuntien yhteistoimintaelin

valtion viranomainen

järjestö

joku muu

Kysymykset

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisen tavoitteena on kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä hillitä palveluista aiheutuvia kustannuksia 3 miljardilla eurolla vuoteen 2029 mennessä.

1. Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?

Järjestämisvastuun siirtäminen kunnilta maakunnille parantaa alueiden yhdenvertaisuutta. Kun alueiden palvelut pystytään tuottamaan tasapuolisilla resursseilla, tämä todennäköisesti kaventaa terveys- ja hyvinvointieroja alueiden välillä. Valinnanvapausmalli tulee toteuttaa niin, että se ei johda väestön ja alueiden hyvinvointi- ja terveyserojen lisääntymiseen. Valinnanvapautta valmisteltaessa on huomioitava pitkillä välimatkoilla olevat harvaan asutut alueet. Palvelujen saatavuus tulee varmistaa myös maakuntien reuna-alueilla.

2. Antaako esitys riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite? Jos ei, miten tavoitteen saavuttamisen edellytyksiä voitaisiin parantaa?

Kainuun hallintokokeilussa luodun laajan sote-integraation kokemusten mukaan kustannussäästöt saadaan aikaan erityisesti palveluketjujen integraatiolla (koko palvelutuotanto on samalla järjestäjällä ja tuottajalla).

Taloudellinen ohjaus tulee tapahtua julkisen talouden suunnitelman sekä maakuntaohjelman tavoitteiden ja keinojen kautta ja sitä tulee tarkastaa tarvittaessa jatkuvan seurannan tulosten ja tavoitteiden toteutumisen kautta. Kustannustehokkuus on todennäköisesti löydettävissä mutta se vaatii palvelutasojen ja -lupausten asettamisen realistiselle tasolle. Uudistuksen vaikutukset kuntatalouteen on laskettava hyvin tarkkaan, eikä se saa toimia kuntien omia palveluita kurjistavana kuntien vero- ja valtionosuustuottojen muuttuessa.

3. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Perustettavissa maakunnissa on kysymys itsehallinnosta kuntia suuremmilla itsehallintoalueilla, josta säädetään lailla. Esitykseen sisältyvä lainsäädäntö kuitenkin rajoittaa itsehallintoa merkittävästi. Esityksen mukaan valtio osoittaisi maakunnille rahoituksen ja määrittäisi hyvin tarkkaan myös maakuntien hallinnollisen rakenteen, palvelujen tuottamisen muodot ja ohjaisi säännöksillä jopa operatiivista toimintaa. Palveluita koskevat operatiiviset ammatillista ja alueellista asiantuntemusta edellyttävät asiat tulisi jättää maakuntien päätösvaltaan ja valtioneuvoston tulisi keskittyä laajoihin poliittisesti strategisiin kysymyksiin. Maakuntien päätösvallan kapeus suhteessa suorilla vaaleilla valittuun valtuustoon muodostaa jo lähtökohtaisesti legitimitiiviongelman demokratian näkökulmasta. Vaaleilla valitut päättäjät tulevat olemaan vahvassa valtion (ministeriöiden) ohjauksessa.

Kysymyksiä maakuntalaista

4. Muodostaako maakuntalaki tarkoituksenmukaisen yleislain tulevien maakuntien hallinnon ja talouden järjestämiselle?

- a. kyllä (avotila)
- b. kyllä pääosin (avotila) X
- c. ei pääosin (avotila)
- d. ei (avotila)
- e. ei kantaa (avotila)

Esityksen hallinnolliset säännökset antavat suhteellisen hyvän pohjan maakuntien hallinnon ja talouden järjestämiselle. Kuitenkin ehdotettu sääntely palveluiden tuottamisen ja järjestämisen erottamiseksi eri tason yhtiöittämisvelvoitteineen tulee asettamaan erittäin suuria vaatimuksia moniportaisen maakuntakonsernin ohjaukselle ja johtamiselle. Kainuussa tämä johtaa vastoin lakiuudistuksen tavoitetta palvelujen disintegraatioon. Käytännössä on uhkana, että Kainuussa pitkäjänteisen kehittämistyön tuloksena rakennettu ja hyvin toimiva yhteisten ja tukipalvelujen järjestelmä joudutaan pilkkomaan.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapautta koskeva lainsäädäntö ja maakuntalain 6 §:ssä lueteltuja tehtäväalueita koskeva erityislainsäädäntö on valmisteilla, eikä niiden sisällöstä ole lausuntoa annettaessa riittävästi tietoa. Tämä on perustavaa laatua oleva ongelma sekä lausunnon antajien että eduskuntakäsittelyn näkökulmasta.

Maakuntalaki ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaki koskevat ensisijaisesti hallinnon järjestämistä. Sisältöjä koskevan erityislainsäädännön valmistelussa tulee erityisesti kiinnittää huomio siihen, että maakunnille jää ratkaisuväliltä niille siirrettävien tehtävien hallinnon, päätöksenteon ja talouden järjestämiseen maakuntien itsehallinto huomioon ottaen. Tämä on välttämätöntä itsehallinnon näkökulmasta alueiden erilaisuuden huomioon ottamiseksi, ja se on myös hallituksen asettamien sääntelyn purkutavoitteiden mukaista.

Maakunnan toimiala

Maakunnalla on 25 lakisäateistä tehtävää. Maakuntalakiluonnoksessa maakunnan toimiala on liian tiukasti rajoitettu, koska se voisi hoitaa vain laissa mainittuja tehtäviä. Maakunnan toimialaa tulee laajentaa siten, että maakunta voi ottaa hoitaakseen tehtäviä, joita alueen kunnat tai osa niistä ei hoida edellyttäen, että mukana olevat kunnat sitoutuvat rahoittamaan toiminnan eikä tehtävä kuulu valtion tai muiden toimijoiden vastuulle.

On kuitenkin huomioitava, että valtakunnallisesti ei voi olla kahta, kunta- ja maakuntatasolla, toimivaa yleistä toimivaltaa omaavaa organisaatiota. Yleinen toimivalta tulee säilyttää kunnilla ja maakunnan tehtävät määritellä lainsäädännöllä.

Kunnan ja maakunnan yhteistoiminta

Maakuntalain tulee olla kuntalain tapaan joustava ja mahdollistava niin, että kuntien ja maakuntien yhteistyö ja mahdollisuus sopia palvelujen hoitamisesta turvataan. Maakuntalakiin tulee lisätä säännös, joka mahdollistaa maakunnan ja kuntien välisen yhteistyön ja sopimisen sekä tehtävien hoitamisen samaan tapaan kuin yhteistyö kuntien kesken on kuntalain mukaan mahdollista.

Maakuntien ja kuntien joustava mahdollisuus sopia tehtävistä on perusteltua myös siksi, että se mahdollistaa monien elinvoimatehtävien, kuten työllisyyden edistämisen, innovaatio- ja kilpailukyky politiikan sekä kotouttamisen, tehokkaan hoitamisen alueelliset erityispiirteet huomioiden.

Tulevat 18 maakuntaa ovat toimintaympäristöltään, julkiselta ja yksityiseltä palvelurakenteeltaan sekä muilta olosuhteiltaan erilaisia. Digitalisaatio, ikääntyminen, muuttoliike ja maakuntaudistus vaikuttavat eri puolilla Suomea olevien kuntien ja maakuntien toimintaympäristöön hyvin eri tavalla. Muutos

korostuu seuraavien vuosien kuluessa. Maakuntalakiluonnos ei mahdollista palveluiden organisointia olosuhteet huomioon ottaen tarkoituksenmukaisimmalla tavalla. Tämä voi johtaa siihen, että palveluiden tuottaminen tulee tehottomaksi ja kalliiksi.

Kainuun hallintokokeilun yhteydessä tuli selkeästi esille, kuinka tärkeää on alueelliset olosuhteet ja erityispiirteet huomioiden kootusti integroida palveluja asiakaslähtöisiksi kokonaisuuksiksi. Tämä on perusedellytys toiminnallisen ja kustannustehokkuuden saavuttamiselle, ei kaavamainen toimintatapojen kiinnittäminen enakkoon.

Olosuhteiden erilaisuus tulee ottaa huomioon ja mahdollistaa joustavat yhteistoimintamuodot palvelujen tuottamisessa ja järjestämisessä. Myös perusoikeuksien toteutumisen kannalta on tärkeää, ettei liian jäykkä lainsäädäntö muodosta estettä asukaslähtöiselle kehittämiselle ja palvelujen toteuttamiselle.

Maakuntalakiluonnoksen 6 § 2 momentin 3 kohdan säännös, jonka mukaan tehtäviä voidaan siirtää kunnilta maakunnille vain kaikkien kuntien niin sopiessa, on liian tiukka. Sopimismahdollisuus pitää olla myös kuntaryhmillä.

Maakuntalakiluonnoksen 15 §:ssä säädetään maakunnan ja sen alueen kuntien neuvottelumenettelystä valtuustokausittain. Säännös on riittämätön. Se turvaa maakunnan ja sen alueen yhteistyön poliittisen tason tarkastelun, mutta ei mahdollista maakunnan ja kunnan sopimuksia tuotannon ja järjestämisvastuun siirrosta.

Maakuntien palvelukeskukset

Maakuntalakiluonnoksen 16 luvun säännökset valtakunnallisista palvelukeskuksista tulee valmistella uudelleen. Maakunnat ovat itsehallinnollisia yksiköitä ja tukipalvelujen järjestämien tulee olla maakuntien päätettävissä. Lainsäädännöllä ja lakiin perustuvilla standardeilla luodaan kriteerit yhtenäiselle palveluarkkitehtuurille ja tietotuotannolle, mutta tukipalveluiden organisoiminen tulee perustua maakuntien päätöksille.

Valtakunnallisista palvelukeskuksista huolimatta on tärkeää säilyttää tukipalveluihin liittyvä operatiivinen toiminta maakunnilla. Palvelukeskusten perustaminen tulee rajoittaa vain niihin tehtäväkokonaisuuksiin, joilla on kokonaistehokkuuden näkökulmasta yhteistä valtakunnallista tarvetta. Maakuntatasolla on oltava mahdollisuus paikallisuuden edut ja työpaikkojen säilyttämisen turvaavaan kilpailuttamiseen. Asiakastarpeiden huomiointi edellyttää monimuotoisuuden ylläpitämistä toimintatavoissa. EU:n hyväksymän lainsäädännön mukaan on mahdollistettava myös suorahankintamenettely, mikäli alueellisesti todetaan, ettei kilpailua ole.

Tukipalveluiden järjestäminen laajassa yhteistyössä on perusteltua ja kunnilla ja sairaanhoitopiireillä on tästä hyviä kokemuksia. Tukipalveluissa toimii tällä hetkellä

suuri määrä valtakunnallisia, maakunnallisia ja alueellisia yhtiöitä, joilla on osaaminen ja resurssit toteuttaa laajoja muutosprosesseja ja tuottaa palvelut julkisille organisaatioille.

Toimitila- ja kiinteistöhallinnon tehtävien osalta lähtökohtana tulisi olla, että maakunnat päättäisivät palvelujensa tuotantorakenteesta sekä sen edellyttämästä toimitilatarpeesta. Maakunnilla tulisi olla oikeus organisoida asiat itsenäisesti ja tarvittaessa yhteistyössä alueen kuntien ja muiden jo olemassa olevien toimijoiden kanssa. Yhden valtakunnallisen yhtiön sijaan tulisi muodostaa useampia maakuntien ohjauksessa olevia alueellisia toimitilayhtiöitä. Tämä mahdollistaisi yhtiöiden toimivan ohjauksen alueellisten toiminnallisten tarpeiden mukaisesti.

Yhteishankintojen osalta järjestelyn ei tulisi hajottaa maakuntien ja kuntien yhteistä hankintavolyymiä. Toiminnan tulisi tukeutua olemassa oleviin hankintaorganisaatioihin ja niiden osaamiseen ja asiakastuntemukseen mm. sote-sektorilla. Kilpailuttamisessa tulisi tukeutua olemassa oleviin organisaatioihin. Maakuntatasolla on oltava mahdollisuus paikallisuuden edut ja työpaikkojen säilyttämisen turvaavaan kilpailuttamiseen. Asiakastarpeiden huomiointi edellyttää monimuotoisuuden ylläpitämistä toimintatavoissa. EU:n hyväksymän lainsäädännön mukaan on mahdollistettava myös suorahankintamenettely, mikäli alueellisesti todetaan, ettei kilpailua ole.

Tieto- ja viestintätekniisten palveluiden valtakunnallinen kehittäminen, organisointi ja yhteiskäytettävyys on koko uudistuksen keskiössä pyrittäessä toimintojen tehostamiseen ja palvelujen integrointiin. Kansallisesti yhteiset ICT-palvelut voidaan organisoida useamman toimijan verkostomallilla, jota ohjaa kansalliset määrittelyt.

5. Maakuntalain 2 luvussa määritellään maakunnan tehtävät. Onko maakunnalle esitetty tehtäväkokonaisuus uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

- a. kyllä (avotila)
- b. kyllä pääosin (avotila) X
- c. ei pääosin (avotila)
- d. ei (avotila)
- e. ei kantaa (avotila)

Maakunnan tehtäviä koskeva erityislainsäädäntö on valmisteilla, joten tehtäväkokonaisuus sekä kuntien ja maakunnan suhde ovat vielä avoimia kysymyksiä.

*Maakuntalakiluonnoksessa maakunnille on säädetty yhteensä 25 lakisäätteistä tehtäväaluetta, joiden tarkempi sisältö määritellään erityislainsäädännössä. Maakunnille säädettyjen tehtävien sisältö tullaan määrittelemään kutakin tehtävää koskevassa **erityislainsäädännössä**. Erityislainsäädännön uudistaminen ja muutokset*

ovat vielä valmistelussa, joten tässä vaiheessa ei ole edellytyksiä arvioida tehtäväkokonaisuutta yksityiskohtaisemmin.

Jatkovalmistelussa on erityisesti syytä kiinnittää huomiota siihen, että kunnan ja maakunnan roolia ja tehtäviä selkeytetään erityisesti seuraavissa tehtäväkokonaisuuksissa:

1. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Sosiaali- ja terveystalouteen liittyvä hyvinvoinnin edistäminen siirtyy maakuntien vastuulle. Kuntien tehtävät ovat tältä osin määrittelemättä. Tehtävät tulee lainsäädännössä määritellä ja selkeyttää kuntien velvollisuutta kerätä tietoja, joita sillä on velvollisuus seurata ja raportoida maakunnalle. On olemassa vaara, että ilman selkeyttämistä tehtävästä muodostuu hallitsematon alati viranomaispäätöksiin kasvava kokonaisuus.

Väkivallan ja tapaturmien ehkäisy tulisi sisällyttää maakuntalain 6.1. §:n 2 kohtaan esim. muuttamalla kohta kuulumaan seuraavasti: "sosiaalisen hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen ja ehkäisevän päihdetyön ja väkivaltatyön asiantuntijatuki kunnille ja ehkäisevät palvelut". Vastaavasti sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 8 § voitaisiin kirjoittaa muotoon "Hyvinvoinnin ja terveyden sekä turvallisuuden edistäminen maakunnassa".

On myös muistettava, että yksi kuntien päätehtävistä on ollut ja tulee olemaan kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen. On varmistettava, ettei hyvinvoinnin ja terveyden osa-alueelle ei jää harmaita alueita, joista kukaan ei kanna käytännön vastuuta.

2. Ympäristötehtävät ja ympäristöterveydenhuolto

Maakuntalakiluonnosten mukaan maakuntien tehtäviin ei sisälly ympäristönsuojelun ja luonnonsuojelun tehtäviä, mikä toteutuessaan hajottaisi nykyisin jo maakunnan alueella ELY-keskuksissa olevan ympäristötehtävien kokonaisuuden epätarkoituksenmukaisesti. Tämä koskee erityisesti vesilain- ja ympäristönsuojelulain valvontaa. Valmiustehtävien tehollinen hoitaminen itsehallintoalueilla ilman vastaavien normaaliolojen tehtävien siirtämistä samaan organisaatioon on käytännössä mahdotonta.

3. Kasvupalvelut (työllisyys- ja elinkeinoasiat)

TE-palveluiden selkeyttäminen ja uudistaminen asiakaslähtöisiksi kasvupalveluiksi on kannatettava uudistus. Maakunnilla ja kunnilla tulee toisaalta olla oikeus sopia ELY-keskuksista maakunnille siirtyvien palveluiden hoitamisesta maakuntakohtaisesti laissa säädetyt kriteerit täyttävien kuntien, yksityisten tai kolmannen sektorin tuottajien kanssa. Niille kunnille, joiden elinkeinopoliittisiin tavoitteisiin ja tehtäviin kuuluu myös nykyisten TE-palveluiden tai tulevien kasvupalveluiden tarjoaminen kunnassa toimiville yrityksille, tulee antaa oikeus myös vastata palveluista itse tai kuntien elinkeinoyhtiöiden kautta.

Tärkeää on, että maakunta voi omassa organisaatiossaan organisoida eri hallinnonaloja koskevat tehtävät integroituina kokonaisuuksina esim. yritys- ja maaseutuyritysten palvelut, eri hankerahoitusvälineet, työllisyyden hoito ja sosiaalityön rajapinta. Tämä näkökulma on huomioitava erillislainsäädäntöä valmisteltaessa.

4. Aluekehittäminen

Aluekehittämismääräysten tehtävien siirto maakunnalle on tarkoituksenmukaista uudistamalla aluekehittämistä koskeva lainsäädäntö niin, että maakuntien keskeinen tuleva tehtäväalue on aluekehittäminen. Nykyiset liittojen aluekehitysviranomaistehtävät sekä ELY-keskusten tehtävät kootaan yhteen maakunnalliseen organisaatioon. Samalla kootaan maakunnittain yhteen keskeiset kansalliset ja kaikki EU -kehittämismääräykset. Rahoitettavien hankkeiden tulee perustua maakunnan strategiaan valintoihin ja sen mukaisesti toteuttamaan kuntien ja muiden kumppaneiden kanssa valmisteltuun maakuntaohjelmaan. Perustelutekstiin tulee lisätä kunnat keskeisinä aluekehittämisen toimijoina.

Maakuntalakiluonnoksessa puhutaan ennakoinnista ainoastaan koulutustarpeiden ennakoinnina. Uusien maakuntien monialaisen vastuukentän hoitamisessa laaja-alainen tulevaisuustyö on keskeisen tärkeää. Laaja-alainen tulevaisuustyö edistää maakuntien elinvoimaisuutta sekä elinkeinon ja osaamisen kehittämistä. Uusien maakuntien tulevaisuustyötä ei tule rajata laissa pelkästään koulutustarpeita koskevaksi ennakoinniksi.

5. Maakuntakaavojen ja kuntien yleiskaavojen suhde

Maakuntakaavoituksen siirtymisestä maakunnan liitoilta maakunnille seuraa tarve tarkastella maankäyttö- ja rakennuslain kaavajärjestelmää laajemmin.

Maakuntakaavoituksen tulisi jatkossa keskittyä selvemmin ja strategisemmin aluerakenteen toimivuuden ja kilpailukykyisyyden kannalta keskeisiin kysymyksiin. Kuntien onnistuminen elinvoimapolitiikassa edellyttää, että niillä säilyy oikeus itsenäisiin valintoihin maapolitiikassa, kaavoituksessa ja toteuttamisen ohjelmoinnissa.

6. Liikennejärjestelmän toimivuus, liikenneturvallisuus, tie- ja liikenneolot ja alueellinen tienpito, maankäytön yhteistyö

Maakuntien tehtävät ja vastuut tienpidossa suhteessa tienpidosta osaltaan vastaavaan Liikennevirastoon edellyttävät selvittämistä. Valtakunnallisen tieverkon toimivuuden kannalta on olennaista, että se suunnitellaan, rakennetaan ja kunnossapidetään yhtenäisten periaatteiden pohjalta. Tämä tulee varmistaa organisaatioratkaisussa, jossa on samalla huolehdittava, ettei maakuntia jätetä marginaaliin. Liikennetehtävien maakunnallistamisessa tulee ottaa huomioon niiden luonteva yhteen sovitus muuhun palvelujen järjestämisen ja kehittämisen kokonaisuuteen ja olevien hyvin toimivien ylimaakunnallisten yhteistyöjärjestelyjen säilyttäminen.

7. Maatalouden ja maaseudun kehittäminen sekä luonnonvarat

Tehtäväalue tulee muuttaa kuulumaan seuraavasti: Maaseudun kehittäminen sekä maa-, metsä- ja elintarviketalouden, maaseutuelinkeinojen ja maatilatalouden sekä kala- ja riistatalouden edistäminen ja rahoittaminen, viljelijätukitehtävät sekä näihin liittyvät palvelut.

Lakiuudistuksen jatkovalmistelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota Kainuun maakunnalle hyvin keskeisen metsätalouden hallinnollisiin ja toiminnallisiin edellytyksiin sekä yleisesti luonnonvaroihin liittyvän suunnittelun koordinointiin.

8. Pelastustoimi

Maakunnille ja kunnille tarjottavien pelastustoimen palvelujen näkökulmasta pelastustoimen järjestäminen 18 maakunnalliseen pelastuslaitokseen on toiminnallisen ja kustannustehokkuuden kannalta selvästi parempi ratkaisu kuin pelastustoimen järjestäminen viiden maakunnan tehtävänä.

Jälkimmäisessä ratkaisussa muodostuisi mm. Kainuun pitkät etäisyydet huomioiden aivan liian laajoja toiminta-alueita koordinoitavaksi. Myös palvelujen tuottamisen ohjaus heikentyisi merkittävästi. Maakunnallinen päätösvalta, varautuminen ja yhteistyö maakunnassa olevien muiden viranomaisten kanssa ei edistyisi.

Pelastuslaitosten ja ensihoidon integraatiota ei pystyttäisi riittävästi varmistamaan. Sosiaali- ja terveystoimen ja pelastustoimen yhteistyöllä saavutetaan merkittäviä synergiaetuja.

Pelastustoimella on vahvaa osaamista hallinnonalat ylittävästä yhteistyöstä häiriö- ja poikkeusoloihin varautumisessa, valmiussuunnittelusta sekä harjoittelusta. Tätä on pystyttävä hyödyntämään riittävästi kuntien varautumisessa myös maakuntauudistuksen jälkeen..

Lainsäädännössä on turvattava pelastuslaitosten mahdollisuus toimia ensihoidon palveluntuottajina.

9. Vesitalous, vesihuollon edistäminen ja suunnittelu

Vesihuolto on osa kuntien vastuulla olevan rakennetun ympäristön palvelukokonaisuutta ja vesihuollon järjestämisvastuu tulee olla jatkossakin kunnalla. Vesihuollon suunnittelutehtävää ei tule antaa maakunnille. Kyse ei ole tehtävän siirrosta, vesihuollon suunnittelu ei ole nykyisin ELY -keskuksen tehtävä. Vesilain valvontatehtävät soveltuvat parhaiten maakuntien vastuulle osana vesiasioiden kokonaisuutta.

*10. Tehtävien laajentaminen: Ympäristö ja luonnonvarat, koulutus, kulttuuri
Lakiluonnos ei sisällä kaikkia alueellisia tehtäviä, jotka loogisesti kuuluvat kolmitasoisessa hallinnossa aluetasolle. Näitä ovat erityisesti ympäristöön, luonnonvaroihin ja koulutukseen liittyvät tehtävät, joilla on yhteys aluekehittämiseen ja/tai maakuntakaavoitukseen (alueiden käytön yhteensovittamiseen). Kainuun liitto katsoo, että Ely-keskuksissa nyt olevat ympäristönsuojelun ja luonnonsuojelun tehtävät tulee siirtää maakuntien vastuulle, ei keskittää valtakunnalliseen virastoon.*

Aluehallintovirastojen ympäristölupamenettelyjä tulee keventää ja siirtää luvitustehtäviä kunnille turvaten samalla vastaavat voimavarat.

Koulutustarpeiden alueellista ennakointia tulee vahvistaa antamalla maakuntien tehtäväksi valmistella maakunnallinen koulutuksen järjestämissuunnitelma, joka kattaa kaikki koulutustasot.

Kulttuuritehtävää tulee laajentaa ja maakuntien tehtäväksi tulee antaa maakunnallisten kulttuurilautakuntien nimeäminen.

11. Kansainväliset tehtävät

Maakuntien kansainvälisten tehtävien määrittelyä tulee selkeyttää. Maakuntien kannalta kansainvälistyminen on aktiivista vastuunottoa edellyttävä maakunnan perus- ja tulevaisuustehtävä.

6. Maakuntalain 5 luvussa säädetään maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista. Ovatko osallistumisoikeudet turvattu esityksessä riittävällä tavalla?

a. kyllä X b. kyllä pääosin c. ei pääosin d. ei e. ei kantaa

Maakuntalakiluonnos vastaa kuntalain sääntelyä. Maakuntavaltuuston tulee luoda edellytykset asukkaiden suoralla osallistumiselle. Ehdotus antaa siihen toimivat puitteet.

7. Maakuntalain 9 luvussa säädetään maakunnan palvelulaitoksesta. Onko siitä esitetty säädettäväksi tuottamisen organisoinnin näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti? a. kyllä b. kyllä pääosin c. ei pääosin **d. ei X e. ei kantaa**

Maakuntalakiluonnoksen 9 luvun säännökset maakunnan palvelulaitoksesta tulee nyky muodossaan muuttaa. Vaaleilla valitulla maakuntavaltuustolla tulee olla suorat vaikutusmahdollisuudet sen vastuulla olevien palveluiden strategisiin linjauksiin ja oman palvelutuotannon kokonaisuuteen. Demokratiauudistus edellyttää, että asiakkaiden ja aidon valinnanvapauden näkökulmien turvaamiseksi myös luottamushenkilöille taataan edustus maakunnallisten palvelulaitosten päätöksenteossa niiden hallitusten jäseninä.

Demokratian toteutuminen jää ehdotetussa mallissa välilliseksi. Maakuntavaltuuston päätösvaltaa rajattaisiin merkittävästi suhteessa sen laajimpaan tehtävään eli sosiaali- ja terveyden huollon järjestämiseen. Myös pelastustoimen varautuminen häiriötilanteisiin ja turvallisuuteen edellyttävät vahvaa järjestäjän roolia.

8. Maakunnan talouden ohjaus perustuu erityisesti maakuntalakiin ja maakuntien rahoituslakiin. Ohjaavatko maakuntien rahoitusmalli ja maakuntalain mukainen taloudenohjausmekanismi maakuntien taloudenhoitoa tarkoituksenmukaisella tavalla? a. kyllä **b. kyllä pääosin X c. ei pääosin d. ei e. ei kantaa**

Yleiskatteellisuudesta johtuen maakunnilla on mahdollisuus päättää saamansa rahoituksen käytöstä. Tämä on välttämätöntä maakuntien itsehallinnon toteutumisen kannalta. Yleiskatteellisuudesta tulee pitää kiinni, eikä mitään osaa maakuntien saamasta rahoituksesta saa korvamerkitä tiettyihin menoihin. Tämä

koskee sekä uudistuksen seuraavassa vaiheessa maakunnille siirrettäviä valtion tehtäviä että monikanavarahoituksen purkamisen myötä maakunnille siirrettäviä tuloja.

Maakuntalakiin ehdotetut säännökset alijäämän kattamisvelvollisuudesta ja siihen liittyvät kriisimaakuntakriteerit sekä lainanotto-oikeuden rajoittamisesta ovat aivan liian tiukat ja ne ovat ongelmalliset maakuntien itsehallinnon näkökulmasta. Vaarana on, että monet maakunnat joutuvat hyvin nopeasti arviointimenettelyyn. Kaksi vuotta on uudistuksen laajuus huomioiden aivan liian lyhyt aika aidosti muuttaa pysyvästi toiminnan rakenteita. Huomattava on, että sote-kustannusten hillinnän aikajänne ulottuu vuoteen 2029, mikä on realistisempi tarkasteluajanjakso uuden mallin vaikuttavuudelle.

9. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntalaista

Kysymyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista:

10. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 4 §:ssä säädettäisiin palvelujen saatavuudesta ja saavutettavuudesta. Säännöksen mukaan palvelut on toteutettava väestön tarpeet huomioon ottaen lähellä asiakkaita, mutta säännöksen mukaisten edellytysten täytyessä palveluja voidaan koota suurempiin kokonaisuuksiin. Onko säännös palvelujen saatavuuden näkökulmasta tarkoituksenmukainen? a. kyllä b. kyllä pääosin **c. ei pääosin X d. ei e. ei kantaa**

Tällä säädöksellä on tarkoitus turvata palveluiden läheisyyttä, se esitetyssä muodossaan kuitenkin mahdollistaa erittäin pitkälle viedyn palveluiden keskittämisen väljien kriteerien vuoksi. Palveluiden uudelleen järjestäminen integroimalla on tarpeen kokonaiskustannusten hillitsemisen ja riittävien henkilöstöressurssien turvaamisen näkökulmasta. Maakunnan asukkaiden palvelujen saatavuuden ja ennen kaikkea saavutettavuuden kannalta olennaista on valinnanvapausmallin toteuttamistapa.

Maakuntien itsehallinnon näkökulmasta on ongelmallista, että maakunta ei voisi vaikuttaa keskitettäviin palveluihin, keskitettyjen palvelujen tuottamistapaan eikä palveluista aiheutuneisiin kustannuksiin. Tällä ratkaisulla järjestämisvastuu on erilainen eri maakunnilla ja tosiasiallinen järjestämisvastuu hämärtyy.

11. Maakunnat muodostavat 5 yhteistyöaluetta, joista kussakin on 3–4 maakuntaa. Yhteistyöalueeseen kuuluvat maakunnat laativat sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 16 §:n mukaisen yhteistyösopimuksen. Siinä maakunnat sopivat keskinäisestä yhteistyöstä palvelujen järjestämisessä ja toteuttamisessa. Sopimus on oikeudellisesti maakuntia sitova. Onko sopimuksen sitovuus perusteltua?

a. kyllä b. kyllä pääosin **c. ei pääosin X d. ei e. ei kantaa**

Yhteistyöalueen maakuntien keskenään solmima yhteistyösopimus on sinällään sopimusosapuolia sitova. Sitovuus ei ole perusteltua siltä osin kuin valtiolle on annettu toimivaltaa päättää maakuntien yhteistyösopimuksesta lakiluonnoksen 18 §:n mukaisesti. Valtioneuvoston ja ministeriön laajat, avoimet ja tulkinnanvaraiset

toimivaltuudet ohjata maakuntien operatiivista toimintaa ja päätöksentekoa eivät ole hyväksyttäviä maakunnan itsehallinnon toteutumisen kannalta.

12. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 16 §:n mukaan laadittavassa yhteistyösopimuksessa on sovittava toimenpiteet palvelujen integraation varmistamiseksi. 23 §:n mukaisesti palvelun tuottajan velvollisuutena on valmistaa palveluketjujen integraation toteutuminen ja toimittava integraation edellyttämässä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Ovatko säännökset riittäviä asiakaslähtöisen integraation toteutumiseksi?

a. kyllä b. kyllä pääosin **c. ei pääosin X** d. ei e. ei kantaa

Asiakaslähtöinen integraatio ei toteudu riittävästi lakiesityksessä. Uudistuksen kokonaisuuteen liittyvät valinnanvapaus, monituottajamalli ja yhtiöittämisvelvoite vaarantavat integraation toteutumisen ja edellyttävät maakunnalta sellaista järjestämisosaaamista, josta ei ole missään aiempaa kokemusta.

13. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain mukaan valtion ohjausta vahvistetaan sosiaali- ja terveystalvissa (19 §, 4 luku, 6 luku). Onko tämän uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltua? a. kyllä b. kyllä pääosin c. ei pääosin **d. ei e. ei kantaa**

Maakuntien palvelujen järjestämiseen kohdistuvan valtion ohjauksen tulisi kohdistua ainoastaan strategiaan tavoitteisiin sekä maakuntien välisen työnjaon näkökulmasta strategisesti merkittäviin kohteisiin. Valtakunnalliset ja tarvittaessa erikseen kullekin maakunnalle asetettavat sosiaali- ja terveydenhuollon strategiset tavoitteet sekä ministeriön ja maakuntien neuvottelumenettely ovat riittäviä ohjausvälineitä. Valtiolla ei tule olla interventio-oikeutta maakuntien operatiiviseen toimintaan.

Lisäksi valtioneuvoston toimivalta uusien järjestelmien hankkimisessa noudatettavia vaatimuksia koskien on päällekkäinen tietohallintolain mukaisten ohjausvälineiden sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain mukaisten olennaisten vaatimusten määrittelyn ja määräämisen toimivallan kanssa, joka on nykyisin THL:lla.

14. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 22 §:n mukaan maakunnan on omassa toiminnassaan erotettava sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen ja palvelujen tuottaminen. Onko järjestämisen ja tuottamisen erottaminen uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukaista?

a. kyllä b. kyllä pääosin c. ei pääosin **d. ei X** e. ei kantaa

Järjestämistehtävien ja palvelutuotannon hallinnollista erottamista sekä maakunnan palvelulaitosta koskeva sääntely kaventaisi maakuntien mahdollisuutta päättää palvelutuotannon tarkoituksenmukaisesta ja tehokkaasta organisoitavasta maakunnan erityispiirteet huomioiden. Järjestely synnyttäisi tarpeetonta päällekkäistä hallintoa ja hallintokustannuksia sekä heikentäisi maakunnan ja tätä kautta koko kansallisen ohjausjärjestelmän kykyä palvelutuotannon ohjaukseen.

15. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 22 §:n mukaan maakunnalla on yhtiöittämisvelvollisuus maakunnan hoitaessa sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä kilpailutilanteessa markkinoilla tai jos palvelut ovat valinnanvapautta koskeissa säännöksissä tarkoitetun laajan valinnanvapauden piirissä. Onko ratkaisu tarkoituksenmukainen? a. kyllä b. kyllä pääosin c. ei pääosin **d. ei X** e. ei kantaa

Ongelmakohtia ovat mm. julkisen vallan käyttö, palveluketjun integraation toteutumismahdollisuudet sekä sote-järjestämisen muuttuminen ennakoimattomammaksi ja vaikeammin hallittavaksi kokonaisuudeksi. Valinnanvapautta, jonka seurauksena yhtiöittäminen on, tulee laajentaa muilla keinoilla, kuten palvelusetelijärjestelmän laajentamisella. Julkisen vallan käyttö yhtiömuodossa on ongelmallista.

16. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista. Lainsäädännöllä turvattava riittävällä maakunnan toimintavapaudella mahdollisuudet saavutettavuuden ja pitkien välimatkojen asettamien erityisvaatimusten huomioimiseen maakunnan monialaisten palvelujen järjestämisessä ja tuotannossa. Saavutettavuuden optimoinnin (vrt. SITRA:n raportit) tulee olla keskeinen kriteeri, jos palveluverkkoa (toimipisteiden määrää) supistetaan.

Kysymyksiä voimaanpanolaista:

17. Kysymys vain kunnille: Voimaanpanolaissa on tarkoitus säätää siitä, mihin maakuntaan kunnat kuuluvat uudistuksen tullessa voimaan. Katsotaanko kunnassanne, että sen tulee kuulua voimaanpanolain 5 §:ssä esitettyyn maakuntaan? a. kyllä X b. ei c. ei kantaa

18. Kysymys vain kunnille: Mikäli vastasitte edelliseen kysymykseen ei, mihin maakuntaan kunnan tulisi kuulua ja miksi? (Kunnan tulee toimittaa valtuuston päätösasiakirja sosiaali- ja terveysministeriöön)

19. Väliaikaishallinnosta sekä väliaikaisen valmistelutoimielimen tehtävistä ja toimivallasta säädetään voimaanpanolain 2 luvussa. Onko väliaikaishallinnosta säädetty riittävällä tavalla? a. kyllä b. kyllä pääosin **c. ei pääosin X** d. ei e. ei kantaa

Voimaanpanolakiehdotuksen mukaan maakunnan liitto asettaa väliaikaisen valmistelutoimielimen laissa mainittujen viranomaisten sopimuksen mukaisesti. Valmistelutoimielimellä on laaja valmisteluvastuu maakunnalle siirtyvien tehtävien, siirtyvän omaisuuden ja henkilöstön, tietojärjestelmien, aloittavan maakunnan talouden sekä luottamus- ja viranhaltijaorganisaatioiden valmistelussa. Sote- ja maakuntauudistuksen valmistelussa on säilytettävä poliittinen ohjausvalta myös väliaikaishallintovaiheessa 1.7.2017 eteenpäin

Väliaikaisen toimielimen asemaa ja päätöksentekoa tulee selkeyttää ja toimintaan on varattava riittävä rahoitus. Kunnille selvitystyöstä aiheutuvat kustannukset on korvattava.

20. Voimaanpanolain 14 §:n mukaan kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavissa organisaatioissa työskentelevä henkilöstö siirtyisi maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Lisäksi henkilöstö, joka muualla kunnan hallinnossa tai tukipalveluissa tekee pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, siirtyisi maakuntien palvelukseen. Onko henkilöstön siirtymisestä esitetty säädettäväksi henkilöstön aseman näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti? a. kyllä X b. kyllä pääosin c. ei pääosin d. ei e. ei kantaa

Valittu mekanismi, liikkeen luovutus, on kannatettava, koska järjestämis- ja tuottamisvastuu siirtyy ko. yksiköistä maakunnille ja yksiköt lakkaavat toimimasta.

21. Voimaanpanolain 4 luvun mukaan lakisääteisten kuntayhtymien koko omaisuus sekä kuntien irtain omaisuus siirtyy maakunnille. Kuntien toimitilat ja kiinteistöt jäävät kuntien omistukseen. Onko omaisuusjärjestelyjä koskeva ratkaisu hyväksyttävä? a. kyllä b. kyllä pääosin X c. ei pääosin d. ei e. ei kantaa
Kolmen vuoden vuokraamistakuu kuntien kiinteistöille on liian lyhyt aika.

22. Jos vastasitte edelliseen kysymykseen ei tai ei pääosin, millä tavoin omaisuusjärjestelyt pitäisi toteuttaa?

23. Voimaanpanolain 41 §:ssa säädettäisiin kunnan tuloveroprosentista vuosina 2019 – 2021. Pidätekö veronmaksajien yhdenvertaisen aseman näkökulmasta perusteltuna, että kuntien veroprosentteja esitetään rajoitettavaksi kolmen vuoden määräajaksi? a. kyllä b. kyllä pääosin c. ei pääosin X d. ei e. ei kantaa
Kunnat eivät ehdotuksen mukaan saisi vuonna 2019 päättää tuloveroprosentin nostamisesta, vaikka tarve tähän perustuisi muihin syihin kuin maakuntauudistukseen. Kunnan oikeus päättää veroprosentistaan kuuluu perustuslaissa turvatus kunnallisen itsehallinnon ytimeen. Vaarana on, että kunnat tarpeettomasti varmuuden vuoksi nostavat veroprosenttejaan vuodeksi 2018.

24. Voimaanpanolain 42 §:n mukaan maakunnan on perustettava sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain tarkoittamat maakunnan palvelulaitoksen tytäryhtiöt, jotka tuottavat lailla erikseen säädetyn laajan valinnanvapauden piiriin kuuluvia palveluita siten, että yhtiöittäminen on toteutettu 31.12.2020. Onko esitetty siirtymäaika riittävä maakunnan yhtiömuotoisen tuotannon organisoimiseksi? a. kyllä b. ei c. ei kantaa
Käsillä oleva uudistus on historiallisen laaja ja vaativa kokonaisuus. Suurin osa uudistuksen toimeenpanosta tapahtuu vasta vuoden 2019 jälkeen. Kuntaliitto ehdottaa, että yhtiöittämiselle varataan aikaa vuoden 2022 loppuun.

25. Muut vapaamuotoiset huomiot voimaanpanolaista.

Ympäristöterveydenhuolto on määritelty lähtökohtaisesti siirtyviin tehtäviin. Ympäristöterveydenhuoltoa ei kuitenkaan ole mainittu voimaanpanolain tarkoituksessa (1§), voimaantulossa (2 §) järjestämisvastuun siirtymisessä (3 §) eikä

huomioitu väliaikaisessa valmistelutoimielimessä (6§) ja valmisteluun osallistumisessa (8§).

Kysymykset maakuntien rahoituslaista

26. Valtio rahoittaa perustettavien maakuntien toiminnan, eli vastuu sosiaali- ja terveyspalveluiden rahoittamisesta osoitetaan valtiolle. Onko ratkaisu uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen? a. kyllä b. kyllä pääosin X c. ei pääosin d. ei e. ei kantaa

Valtionrahoitukseen perustuva malli on ei saa johtaa maakuntien liian tiukkaan ja yksityiskohtaiseen valtioneuhjaukseen.

27. Maakuntien tuloja ovat valtion rahoitus (3 §) sekä asiakas- ja käyttömaksutulot (4 §). Lisäksi maakunnat voivat ottaa lyhytaikaista lainaa (3 §). Valtion rahoituksen kasvua rajoitetaan vuosittaisessa tarkistuksessa julkisen talouden kantokyvyn turvaamiseksi (6 ja 29 §). Onko maakunnilla riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä? a) kyllä b) kyllä pääosin c) ei pääosin X d) ei e) ei kantaa

Maakuntien rahoituslain mukaisilla rahoitusperusteilla tulee turvata jokaisen maakunnan rahoituksen riittävyys maakunnille lailla säädettyjen tehtävien ja velvoitteiden hoitamiseen (rahoitusperiaate).

Ristiriidassa tämän periaatteen kanssa ovat maakuntalakiin sisältyvät maakuntien erittäin tiukat alijäämän kattamisveloitteet ja maakuntien arviointimenettelyn kriteerit sekä maakuntien rahoituslakiin sisältyvä maakuntien rahoituksen tason tarkistamiseen liittyvä rajoite rahoituksen enimmäiskasvusta.

Muiden kuin sote-tehtävien taloudellisista resursseista ei ole lakiluonnoksessa esitystä.

28. Ovatko maakuntien valtion rahoituksen määräytymisessä käytettävät palvelujen käyttöä kuvaavat tarvetekijät (luku 3, ml. uusi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin) ja niiden painokertoimet perusteltuja? a. kyllä b. kyllä pääosin X c. ei pääosin d. ei e. ei kantaa (avotilaa)

Sote-rahoituksen määrittelykriteerit, joissa on keskeisenä tarveperuste, ovat hyväksyttäviä. Keskeisinä olosuhdetekijöinä on otettava huomioon palveluverkossa ja sen rahoituksessa myös harva asutus ja pitkät etäisyydet.

29. Sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksessa siirrytään asteittain menoperusteisesta rahoituksesta tarveperusteiseen rahoitukseen. Onko maakuntien rahoitukselle vuosille 2019–2023 esitetty siirtymäaika (27–28 §) riittävä? a. kyllä X b. kyllä pääosin c. ei pääosin d. ei e. ei kantaa
Siirtymäaika on riittävän pitkä ja riittävästi porrastettu.

30. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntien rahoituslaista.

Harvan asutuksen ja pitkien etäisyyksien huomioonottaminen palveluverkossa on jäänyt valmistelussa saatavuuden varjoon. Valmistelu on siten painottunut

tuottajälähtöisyyteen eikä asiakaslähtöisyyteen. Myös maakuntien rahoitusmallissa etäisyys- ja saavutettavuustekijät on otettava huomioon.

Kysymykset muista lakiluonnoksista

Maakuntajakolaki

31. Pidätkö esitettyjä tapoja maakuntajaan muuttamiseksi tarkoituksenmukaisena? (erityisesti maakuntajakolain 2 ja 10 §) a. kyllä b. kyllä pääosin c. ei pääosin X d. ei e. ei kantaa

Maakuntajaan muuttamisen edellytykset ja prosessi vastaavat pääosin kuntarakennelain mukaista menettelyä muutettaessa kuntajakoa.

Maakuntien arviointimenettelyyn perustuvaa maakuntajaan muuttamista vastoin maakuntien tahtoa lausunnonantaja ei kannata. Erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien arviointimenettelyä vastaava menettely sopii huonosti maakuntiin, joilla jo lähtökohtaisesti tulisi olla taloudelliset edellytykset selvitä tehtävistään. Maakuntajaan muuttamisen tulee tapahtua eduskunnan päätöksellä. Arviointimenettelyyn tulee vaatia valtiovaraministeriön esityksen ja valtioneuvoston hyväksynnän. Sosiaali- ja terveysministeriöllä ei tule olla aloiteoikeutta arviointimenettelyyn vaan lausunnonantajan rooli.

32. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntajakolaista.

Harvan asutuksen ja pitkien etäisyyksien huomioonottaminen palveluverkossa on jäänyt valmistelussa saatavuuden varjoon. Valmistelu on siten painottunut tuottajälähtöisyyteen eikä asiakaslähtöisyyteen. Myös maakuntien rahoitusmallissa etäisyys- ja saavutettavuustekijät on otettava huomioon.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus

33. Ovatko valtionosuusjärjestelmään esitetyt, sote-uudistuksesta aiheutuvien merkittävien kuntakohtaisten muutosten lieventämiseksi esitetyt tasausjärjestelyt ja muut muutokset hyväksyttäviä ja riittäviä (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 24 §, 27§ 27 b§ ja 55§)? a. kyllä b. kyllä pääosin X c. ei pääosin d. ei e. ei kantaa

Kuntien valtionosuusjärjestelmään sisältyvät tasausmekanismit (tehtävien ja kustannusten siirtoa koskeva muutosrajoitin sekä siirtymätasaus) rajoittavat kohtalaisesti uudistuksesta kuntiin aiheutuvia talouden muutoksia. Tasauksen keskiössä on, että lopulliset tasauslaskelmat tehdään jälkeinpäin uudistuksen voimaantulohetken kustannus-, tulo- ja järjestelmätiedoilla.

34. Ovatko valtionosuuskriteerit (ml. uusi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen - kriteeri) sekä niiden painotukset perusteltuja (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, luku 2 sekä luonnos valtioneuvoston asetukseksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 3 §)? a. kyllä b. kyllä pääosin c. ei pääosin d. ei e. ei kantaa

Valtionosuusjärjestelmän tarkoitus muuttuu merkittävästi uudistuksessa. Aiemmin kuntien välisiä kustannus-, tarve- ja tulopohjan eroja tasanneen järjestelmän tärkeimmäksi tavoitteeksi uudistuksen jälkeen tulee maakuntauudistuksesta

aiheutuvien kuntiin kohdistuvien taloudellisten vaikutusten tasaaminen. Sotkamon kunta esittää, että tarveperusteisen rahoituksen kokonaisuudessa niiden muodostamien kriteerien yhteinen painoarvo tulee asettaa 2 %:ksi asukastiheyden 1 %:n sijaan. Korotus otettaisiin alentamalla asukaslukuperusteisuuden painoarvoa 10 %:sta 9 %:iin. Ottaen huomioon hyte -kriteerien vähäisen merkityksen rahoituksen kokonaisuudessaan niiden määräytymisperusteet ovat liian monimutkaiset ja tulkinnanvaraiset.

35. Vapaamuotoiset huomiot hallituksen esityksen valtionosuuskokonaisuudesta.

Verotus

36. Pidättekö maakuntien rahoituksen keräämiseksi esitettyjä valtion verojärjestelmän muutoksia hyväksyttävänä? a. kyllä **b. kyllä pääosin X** c. ei pääosin d. ei e. ei kantaa

Esityksessä on lähdetty siitä rajauksesta, että rahoitus maakuntien toimintaan kerätään kokonaisuudessaan valtion verotuksen kautta.

Kun veroprosentteja uudistuksen yhteydessä leikataan 12,30 prosenttiyksiköllä vuonna 2019, tärkeää on siirtää kunnallisverotuksessa tehtäviä vähennyksiä valtionverotuksessa tehtäviksi. Näin kuntien tuloveroprosenttien tuotto (ns. efektiivinen veroaste) vastaisi paremmin todellista tuottoa.

37. Vapaamuotoiset huomiot verolaeista.

Kuntien veroprosenttien lakisäätäinen alentaminen ja siihen liittyvä rajoitus päättää veroprosenteistaan vuosina 2019-2021 johtaa moniin ongelmiin. Kuntalain mukaan kunnan talousarvio on laadittava siten, että edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Kunnat päättävät veroprosenteistaan käytännössä talousarvion teon yhteydessä ja mitoittavat veroprosenttinsa siten, että edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseksi tulevat turvatuiksi.

Ehdotus kiinteistöveron säilyttämisestä puhtaasti kunnallisena verona on hyvä. Kuten luonnoksessa linjataan, kiinteistövero on tehokas ja tuotoiltaan vakaa tapa rahoittaa paikallisia julkisia palveluita. Positiivisena voidaan pitää myös sitä, että kuntien oikeus yhteisöveron tuottoon säilyy. Kuntien saamat yhteisöverotulot toimivat kannustimena kunnan elinkeinopolitiikan kehittämisessä.

Voimalaitoskuntien kiinteistöveron osuutta ei tule sisällyttää verotuloihin perustuvaan valtionosuuksien tasaukseen. Kyse tässä on oikeudenmukaisuudesta ja siitä, että voimalaitosvero kuuluu täysimääräisesti paikkakunnille, joille vesivoimalaitoksista on haittaa syntynyt.

Henkilöstö ja eläkkeet

38. Kunnallista henkilöstöä koskevan lainsäädännön soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi koskemaan myös maakuntien henkilöstöä. Maakuntien työnantajaedunvalvontaa hoitaisi uudella lailla säädettävä Kunta- ja maakuntatyönantajat KT. Onko henkilöstön asemasta ja työnantajaedunvalvonnasta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti? a. kyllä b. kyllä pääosin c. ei pääosin d. ei e. ei kantaa

39. Onko eläkkeiden rahoittamisesta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti? a. kyllä b. kyllä pääosin c. ei pääosin d. ei e. ei kantaa
Maakuntien ja maakuntien palvelulaitoksen eläkevakuuttajaksi ehdotetaan Kuntien eläkevakuutusta Kevaa. Konsernin yritykset voivat vakuuttaa Kevassa.

40. Vapaamuotoiset huomiot henkilöstön asemasta ja/tai työnantajaedunvalvonnasta sekä eläkkeistä.

41. Miten arvioitte uudistuksen vaikuttavan oman taustaorganisaationne asemaan?

Suurimmat vaikutukset Sotkamon kunnalle ovat sotemaksuosuuden poistuminen ja määräaikainen rajoitus kunnan oikeuteen määrittää veroprosenttinsa.

42. Onko maakunnilla riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä uudistuksen voimaan tultua?

Sotkamon kunta yhtyy Kuntaliiton käsitykseen niiltä osin, että maakuntien edellytykset keskipitkällä aikavälillä selvitä sille laissa määrätystä tehtävistä ja velvoitteista ovat heikot. Syynä tähän ovat a) rahoituksen tasoon liittyvä 3 mrd. euron ennalta lailla lukkoon lyödyllä tavalla toteutettava säästötavoite (maakuntaindeksi + 0,5-1,0 %), b) maakuntien liian tiukat alijäämän kattamisvelvoitteet ja niihin liittyvät maakuntien arviointimenettelyn kriteerit, c) rajoitettu mahdollisuus ottaa lainaa, d) lakiin perustuvat maakuntien toimintavapauden rajoitukset, erityisesti rajoitukset jotka liittyvät palveluiden tuottamiseen, e) tiukka ja byrokraattinen valtionohjaus sekä f) uudistuksen toimeenpanoon liittyvät kustannukset, joihin ei ole osoitettu eri rahoitusta.

Uudistuksen tuki

43. Mihin aiheisiin liittyvää valtakunnallista tukea katsotte tarvitsevanne sote- ja maakuntauudistusten alueelliseen toteutukseen? a. sote-integraatio b. talous c. hallinto ja johtaminen d. omaisuusjärjestelyt e. tietohallinto ja ICT f. viestintä ja osallisuus g. henkilöstösiirrot h. palvelutarpeen arviointi, tilaaminen i. muuta, mitä?

Uudistuksen muutostuen tulee olla laaja-alaista ja vaikuttavaa. Käytännössä tämä tarkoittaa riittäviä resursseja sekä alueiden ja kuntien omista tarpeista lähteviä tuen muotoja. Tärkeää on tunnistaa ja reagoida alueiden erilaisuudesta ja prosessin eri vaiheista syntyneisiin erityistarpeisiin ja muutosjohtamisen haasteisiin.

Muut kysymykset

44. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.